

Hannulan herätyksestä Kansanlähetykseen – Viidennen herätysliikkeen tausta ja kehitys

Johdanto

Suomen kirkkohistorian luentosarja
Helsingin yliopisto

Kevätlukukausi 2009, Luento 1

Timo Junkkaala

15.1.2009

Luentosarja

- 15.1.-26.3. to klo 9-11
 - Paikka yleensä A7 Is5
 - Poikkeukset 22.1., 19.2., 26.2. ja 12.3. PR aud XVI (päärakennus, vanha puoli)
 - Voidaan sisällyttää opintojaksoihin KH218 ja KH245.
-

Historian merkitys

- "Emme ole eksyksissä ainoastaan, kun emme tiedä, mihin olemme menossa, vaan myös, kun emme tiedä, mistä olemme tulossa."
 - Historian tuntemus auttaa ymmärtämään omaa aikaa, antaa suhteellisuudentajua ja arvostelukykyä: Aiempien sukupolvien ratkaisut voivat auttaa ja rohkaista meitä oman aikamme kysymyksissä.
-

Yllätysten historia

- "Historian tapahtumat näyttävät jälkeenpäin katsoen yleensä itsestään selviltä. Juuri noinhan siinä piti käydä. Mutta ajan tapahtumien liemessä kiehuneitten ihmisten kannalta asia on kuitenkin ollut aivan toinen. Heillä on ollut edessään monia vaihtoehtoja. Niistä on toteutunut yksi – ja usein sellainen jota ei lainkaan pidetty mahdollisena."
 - (Seikko Eskola, 2006, 221)
-

Yksilöiden vaikutus historiaan

- Vaikka jokainen historian käänne on monen asian summa, on myös yksityisten ihmisten ratkaisuilla suuri merkitys.
 - Herätysliikkeidenkin historia osoittaa, että yhden ihmisen kääntymisellä ja toiminnalla on jossain tilanteissa ollut erittäin merkittävät seuraukset
-

"Aarre saviastiassa"

- "Kirkko on historiansa aikana tehnyt kaikki ne virheet, mihin sillä on ollut mahdollisuus." (Simo Heininen)
 - Kirkkohistoria osoittaa todeksi sen Raamatun kohdan, että aarre on meillä saviastioissa. (Kauko Pirinen)
-

Uskonto ja historia – kristinuskon vaikutus kulttuuriin

- ❑ Miksi Eurooppa nousi 1000-luvun alikehittyneisyydestään maailman veturiksi 1500-1800-luvuilla?
 - ❑ Yksi keskeisimmistä tekijöistä oli kristinusko
 - ❑ Merkitseekö kristinuskon vaikutuksen heikkeneminen Euroopalle iltaruskon aikaa?
 - ❑ Seikko Eskola, Historian kuolema ja kulttuurien taistelu, 2006.
-

Suomen kirkko – herätysliikkeiden kirkko

- Herätysliikkeiden merkitystä on arvioitu eri tavoin
 - Joidenkin mukaan ne edistivät maallistumista (mm. Pentti Laasonen) tai sääty-yhteiskunnan murtumista (Heikki Ylikangas)
 - Kiistatonta on, että Suomen Ev.lut. kirkko on poikkeuksellisessa määrin herätysliikkeiden leimaama kirkko
-

Mikä viides herätysliike?

- 1900-luvulla syntynyt herätysliikettä alettiin paremman nimen puutteessa kutsua viidenneksi herätysliikkeeksi, kun oli neljä vanhempaa
 - Viidennestä herätysliikkeestä on käytetty myös nimityksiä uuspietismi ja evankelioiva herätyskristillisuus
 - Liikkeen keskeisimpänä vaikuttajana pidetään Urho Muromaa (1890-1966)
-

Viides herätysliike tutkimuksen kohteena

- Timo Junkkaala, Hannulan herätys (1986), Urho Muroma (1990), Osmo Tiililä (2004)
 - Juha Kauppinen, Evankelioiva herätysliike (1973)
 - Piia Latvala, Valoa itään? Kansanlähetyksen ja Neuvostoliitto 1967-1973. (2008)
 - Ari Auranen, Lestadiolais-uuspietistinen konservatiiviteologi (Uuras Saarnivaara)
-

Suurimpien liikkeiden joukossa

- Uusimman kirkon nelivuotiskertomuksen mukaan viides herätysliike on kooltaan ja vaikutukseltaan samaa suuruusluokkaa kuin herännäisyys ja evankelisuus – vain vanhoillislestadiolaisuus on selvästi suurempi
-

Viime vuosisadan merkittävin liike?

- Vanhat herätysliikkeet kääntyivät 1900-luvulla jossain määrin sisäänpäin eivätkä kyenneet kaikin osin säilyttämään yhteyttä kaupunkeihin muuttuneisiin ihmisiin
 - Evankelioimiseen keskittynyt ja uusia toimintatapoja käyttöön ottanut viides herätysliike kykeni ilmeisesti ainakin paikoin vanhoja liikkeitä paremmin saamaan yhteyden kirkosta ja uskosta vieraantuneisiin
-

Evankelioimis- ja lähetysliike

- Eriyisen suuri vaikutus viidennellä herätysliikkeellä on ollut evankelioimis- ja lähetystyössä, raamattuopetuksessa, nuoriso- ja opiskelijatyössä, maallikoiden koulutuksessa sekä uusien työmuotojen (mm. musiikki- ja radiotyö) käyttöön otossa
 - Liikkeen piiristä on syntynyt kolme kirkollista lähetysjärjestöä ja Suomen Lähetysseuraankin se on vaikuttanut merkittävästi
-

Opiskelija- ja nuorisotyö

- ❑ 1960-luvulta alkaen viidennen liikkeen opiskelijatyö (OPKO, KRS) on ollut laajinta kirkon opiskelijatyössä
 - ❑ Viidennen liikkeen järjestöillä (SEKL, KRS, SROS) on laajaa nuorisotyötä ja maallikkokoulutusta
 - ❑ Kirkon nuorisotyönohjaajakoulutuksessa (SROS) liikkeellä on ollut keskeinen merkitys: Nyt Diakin Kauniaisten toimipaikka on maan suurin tämän alan kouluttaja
-

Kansainvälisiä vaikutteita

- Viides herätysliike on sekä lähetys- että opiskelijaliikkeenä ollut avoin kansainvälisiin yhteyksiin
 - Liike on saanut vaikutteita erityisesti muista pohjoismaista (keskeisin Ole Hallelby), mutta myös angloamerikkalaisesta herätyskristillisyydestä
-

Merkittävä kustantaja

- ❑ Sana-lehti on Kotimaan rinnalla maan laajalevikkisin kristillinen lehti
 - ❑ Urho Muroman Herää Valvomaan – lehden levikki oli 1960-luvulla yli 40 000
 - ❑ Myös kirjojen kustantaja liike on ollut merkittävä (Uusi Tie ja Perussanoma; mm. radiopastori Jukka Norvannon koko Raamatun kommentaarisarja)
-

Miten tähän on tultu?

Millaisesta liikkeestä on kysymys?

- Tässä luentosarjassa pyrimme selvittämään viidennen herätysliikkeen luonnetta ja kehitystä
 - Tarkastelemme mm. liikkeen teologista linjaa, suhdetta kirkkoon ja luterilaiseen teologiaan ja kehitykseen vaikutteina tekijöitä, jakautumista eri järjestöihin
-

Ketkä kuuluvat viidenteen herätysliikkeeseen?

- ❑ Muroman perillisinä Kansanlähetyks, Raamattuopisto, Kylväjä, Sanansaattajat ja OPKO muodostanevat liikkeen ytimen
 - ❑ Kansan Raamattuseura ei ole niin pietistinen, mutta ilman muuta osa evankelioivaa herätyskristillisyyttä
 - ❑ Lisäksi lähellä on mm. uukuniemeläisyys, lestadiolainen uusheräys ja osa Lähetysseuran väkeä
 - ❑ Ulkomailta läheisimmäksi on koettu roseniolaisuus
-

Mikä nimitys kuvaa parhaiten viidettä herätysliikettä?

- Viidennestä herätysliikkeestä on käytetty myös nimiä uuspietismi (mm. Raimo Mäkelä) ja evankelioiva herätyskristillisuus (Harri Heino)
 - Nimitys uuspietismi liittyy liikkeen pietismiin ja (saksalaiseen) uuspietismiin
 - Evankelioiva herätyskristillisuus tuo mieleen englantilais-amerikkalaisen evangelical-liikkeen
-

Käsitteiden määrittelyä

- Pietismi ja uuspietismi
 - Evankelinen
 - Evankelikaalinen
 - Raamatullinen
 - Beckiläisyys
 - Konservatiivinen
 - Fundamentalismi
-